

includunt virtute conditionem, et ideo necesse est ut supponant illam quasi purgatam per scientiam conditionatam, ut simpliciter et absoluta esse possint, ut in libro 5, capite ultimo, latius declarabo.

9. *Ad secundam confirmationem, dicimus veritatem Dei esse rationem cognoscendi veritates creatas ex parte principii, non vero ex parte termini.* — Ad secundam confirmationem, respondetur duplicem posse distingui rationem cognoscendi, scilicet, vel per modum principii, vel per modum termini, seu ex parte cognoscentis, aut ex parte rei cognoscendae. Dico ergo veritatem Dei esse rationem cognoscendi omnes veritates creatas et creabiles, ex parte principii, seu ex parte ipsius Dei, non vero ex parte termini, seu objecti ad quod ultimate (ut sic dicam) terminatur scientia Dei, ut est creaturarum scientia. Et sic, quamvis Deus per seipsum sciat omnia possible fieri ab ipso, nihilominus supponit ex parte objecti veritates necessarias, ut hominem esse animal rationale, et similia. Et similiter supponit illa scientia veritates possibile, ut hominem posse peccare, aut bene agere. Et cum eadem proportione, supponit veritatem cognoscibilem in futuris contingentibus, tam absolutis quam conditionatis, quamvis per seipsum et per suam veritatem in cognoscendo, id est, per suam infinitam et certissimam scientiam, et per suas ideas, ut rationes cognoscendi, omnem aliam veritatem intueatur. Cum vero obijcitur quia Deus non potest hoc modo per se cognoscere veritatem futuram, si ab ipso non pendeat, concedimus assumptionem: negamus autem subsumptionem, nimirum, futura conditionata non pendere a Deo, si non supponant in Deo decretum; satis enim est quod in conditione illud includant, quia propter essentiali dependentiam necessario includi debet, ut declaravi, neque oportet ut tale decretum sit praedeterminans, neque quod sit adaequata ratio veritatis futurae, quando talis est ut non solum ab illo, sed etiam a libero arbitrio pendeat, tanquam a concausa simul in suo genere concursura, quae dependentia, ut futura, non potest in solo decreto cognosci, sed in se, ut jam declaravi.

10. *Ad ultimam confirmationem sequela negatur.* — Ad ultimam confirmationem negatur sequela, nimirum, si Deus cognoscat talia futura ante suum decretum praedeterminans sub conditione, sequi, ut illa cognoscat, vel ut per se necessaria, vel ut futura ex aliqua alia causa extrinseca praedeterminante homi-

nis voluntatem. Neutrum enim sequitur; non quidem primum, quia, licet haec sint contingenter futura, habere possunt determinatam veritatem, non quia per se necessaria sit simpliciter, sed quia ita futura est, unde ad summum resultat necessitas suppositionis, qua dicitur id, quod est, necessario esse: sic enim etiam quod futurum est, necessario erit. Neque etiam sequitur secundum, quia voluntas humana, ut se determinet, non indiget causa extrinseca determinante, neque alia extrinseca causa proprie et physice cooperante praeter Deum: unde ad exemplum in argumento propositum de duabus voluntatibus, verbi gratia, Petri aut Pauli, conceptis sub esse possibili, et applicatis cum eisdem objectis et circumstantiis ad operandum, de quibus in quodam priori rationis signo aequae praescitur posse consentire et dissentire, et in alio signo rationis posteriori de una praescitur esse consensuram, et de alia esse dissensuram, cujus diversitatis et praescientiae ratio non creditur reddi posse, nisi ex aliqua causa extrinseca praedeterminante; verumtamen non ita est: aut enim postulatur ratio diversi eventus, aut ratio praescientiae illius ex parte Dei. Prior ratio propria et proxima est liberum arbitrium, vel solum in malis, vel adjutum in bonis. Neque contra hoc obstat quod illae voluntates in priori signo sint aequae indifferentes: nam potius ex hac ipsa indifferentia nascitur, ut unus sic, alius sic operetur pro suo arbitrio, etiam caeteris omnibus antecedentibus existentibus paribus, quia hoc ipsum postulat libertatis dominium, ut in prolegomeno praecedenti ostensum est. Frustra ergo obijcitur vel cogitatur esse necessarium recurrere ad constellationem, vel individuationem seu complexionem; nam liberum arbitrium his omnibus dominari potest, si velit: ex intrinseca ergo potestate illius futura esse poterit illa diversitas. Supposito autem quod sit futura, non oportet ex parte Dei aliam rationem reddere, ut cognosci possit, nisi quia infinitam vim habet cognoscendi, et omnem veritatem in seipsa intuendi sine ullo discursu formali, vel virtuali, sed per solam simplicem veritatis contemplationem.

CAPUT X.

ALTERI OBJECTIONI OCCURRITUR, ET AN SCIENTIA VISIONIS SIT CAUSA FUTURORUM EXPLICATUR.

1. *Objectio contra praecedentem resolutionem.* — In fine hujus prolegomeni, necessarium vi-

sum est de causalitate praescientiae divinae circa futura contingentia pauca praemittere; tum quia resolutio haec necessaria nobis erit ad auxilia divinae gratiae explicanda; nam hac ratione hoc tempore valde agitata est haec controversia; tum etiam quia ad occurrendum objectioni quae contra praecedentem resolutionem fieri potest, videtur necessaria. Nam perinde comparari debet scientia conditionata ad contingentia sub conditione futura, sicut comparatur praescientia absoluta ad res aliquando futuras: sed per absolutam praescientiam non praevidentur futura, nisi quatenus eadem scientia est causa illorum; ergo ut praesciantur futura sub conditione, oportebit ut eadem praescientia sit causa futuritionis illorum. At hoc esse non potest: ergo nec potest dari talis praescientia. Minor (caetera enim nunc supponuntur) probatur, tum quia Deus non habet causalitatem circa futura tantum sub conditione, cum illa revera futura non sint, et quatenus talia sunt, sub latitudine entium possibilem permaneat: tum etiam quia, licet in illis velimus conditionatam causalitatem considerare, haec non potest scientiae attribui, alioqui oportebit in ipsa hypotesi seu conditione eandem scientiam involvere, sicut diximus in illa conditione includi decretum voluntatis Dei sufficientis ad causalitatem talis futuri: hoc autem est impossibile, alioqui circulus committeretur, seu sensus identicus fieret; perinde enim esset ac si diceretur: Si virtutes in Tyro fierent, et voluntas Dei cum praescientia futuri consensus concurreret, Tyrii poenitentiam agerent. Hoc autem frivolum est et absurdum, ut constat: ergo repugnat dari talem scientiam, si ipsa scientia est causa futuritionis rerum. Ut haec igitur objectio dissolvatur, necessarium est expendere an id quod supponit de causalitate scientiae visionis verum sit. Et consequenter tractandum erit an haec causalis propositio vera sit: *Quia Deus praescit hoc esse futurum, ideo futurum est.* Per occasionem vero, et quasi necessariam consecutionem, in fine videbimus an altera causalis vera sit: *Quia hoc futurum est, ideo Deus illud praescit.*

2. *Prima sententia.* — Est ergo prior sententia affirmans illam causalem: *Hoc est futurum, quia Deus praescit illud esse futurum,* esse veram, quod est dicere, scientiam visionis, ut talis est, esse causam futuritionis vel praescientiae objecti sui. Haec enim duo in idem redeunt, et ideo de illis indifferenter loquemur. Hanc sententiam defendunt hoc tempore moderni Thomistae supra allegati, eamque anti-

quis scholasticis tribuunt cum Magistro in 1, d. 39; et in speciali refertur Albert., art. 3; Bonaventura, art. 1, q. 1 et 2. Maxime vero probatur imprimis auctoritate D. Thomae, 1 p., q. 14, art. 8 ad 1, ubi, referens Origenem dicentem: *Non propterea aliquid erit, quia id scit Deus futurum; sed quia futurum est, ideo scitur a Deo antequam fiat,* exponit priorem partem intelligendam esse, considerando rationem scientiae non habentis adjunctam voluntatem; posteriorem autem partem accipiendam esse in ratione consecutionis, seu illationis, non secundum propriam rationem causalitatis. Et in solutione ad tertium, ait objectum scibile non comparari ad scientiam Dei, ut mensuram ejus, sed, e converso, scientiam Dei esse mensuram ejus, quia est scientia artificis, quae est mensura artefacti; et art. 16 dicit Deum de rebus a se factis habere scientiam practica, quae non est nisi scientia visionis.

3. Secundo, videtur haec expressa sententia August.; nam lib. 6 de Trin., c. 10, et lib. 13, c. 13, expresse dicit: *Creaturas, non quia sunt, novit Deus; sed ideo sunt quia novit.* Et lib. 5 de Civit., c. 9, de creaturis ait: *Quidquid valent et quidquid facturae sunt, certissime valent et facturae sunt, quia valituras atque facturas ille praescivit, cujus praescientia falli non potest.* Similia fere verba habet Gregor., lib. 20 Moral., c. 23, alias 24, dicens: *Quaecumque sunt, non ab aeternitate ideo videntur quia sunt, sed ideo sunt quia videntur.* Eandem sententiam videtur late docere Boetius, l. 5 de Consol. prosa ult., circa finem, ubi etiam Dion. Carthus. ita exponere videtur, et illius verba postea referemus.

4. *Fundatur opinio ratione praecipua.* — *Secunda ratio.* — *Tertia ratio.* — Tertio, suadet haec sententia rationibus. Prima et praecipua est, quia scientia visionis non est speculativa, sed practica: ergo est causa rerum: consequentia clara est. Antecedens probatur, quia scientia simplicis intelligentiae est tantum speculativa: ergo scientia visionis est practica: nam, sicut scientia visionis et scientia simplicis intelligentiae adaequate dividunt scientiam Dei, ita etiam practica et speculativa; et ideo si scientia simplicis intelligentiae speculativa est, necesse est ut scientia visionis sit practica. Secundo probatur idem antecedens, quia scientia visionis non supponit objectum suum, sed illud operatur: ergo est practica. Consequentia clara est; antecedens vero probatur, quia scientia Dei non contemplatur res existen-

tes, nisi ut præsentes æternitati, et ut a se factas : ergo non possunt objecta illius scientiæ antecedere causalitatem ejusdem scientiæ; sed, causando illa, intuetur illa quasi terminum suæ causalitatis. Secunda ratio est, quia aliqua scientia Dei est causa rerum; sed scientia simplicis intelligentiæ non est causa rerum : ergo scientia visionis est causa illarum rerum quæ per illam videntur. Consequentia supponitur ex sufficientia partitionis divinæ scientiæ in visione, et simplici intelligentia. Major item ut certa relinquatur. Minor autem patet, primo, quia nulla scientia antecedens determinationem voluntatis Dei potest esse causa rerum, quia, ut sic, non est ordinata ad opus (hæc enim ordinatio per voluntatem fit), nec potest esse causa, nisi prout ordinatur ad opus. At vero scientia simplicis intelligentiæ, ut talis est, antecedit decreta libera divinæ voluntatis, ut per se constat : ergo, ut sic, non est causa. Et confirmatur primo, quia scientia, ut sit causa, debet esse practica, ut per se notum est ; at scientia simplicis intelligentiæ non est practica, sed speculativa, teste divo Thoma, 1 p., quæst. 14, art. 16, et ibi Cajet.; ergo. Et confirmatur secundo, quia scientia quæ est causa rerum, est libera; potuit enim non esse causa, sicut res potuerunt non esse : at scientia simplicis intelligentiæ non est libera, sed sola scientia visionis. Tertia ratio sit, quia, si scientia visionis non esset causa futuri, futurum esset causa scientiæ visionis. Hoc autem secundum dici non potest, quia temporale non potest esse causa æterni : ergo primum dicendum est. Major sumitur ex divo Thoma, quæst. 2 de Veritat., articul. 14; ubi simili discursu probat scientiam Dei esse causam rerum, quia omnis scientia vel est causa objecti, vel causata ab illo, vel utrumque ab uno tertio : scientia autem Dei nec ab objecto, nec ab aliquo tertio causatur, unde necesse est ut sit causa sui objecti : hæc autem ratio æque ad scientiam visionis applicari potest.

5. *Vera sententia.* — *Propositio.* — Nihilominus, dicendum est scientiam visionis, quatenus ratione distinguitur ab omni alia scientia Dei, ac præcise spectata secundum respectum quem scientia visionis, ut talis est, denotat, non esse causam objecti sui, sed supponere illud, ideoque, in rigore et proprietate causalis notæ, falsam esse illam propositionem : *Quia Deus præscivit hoc esse futurum, ideo futurum est.* Hanc sententiam docui prius in lib. 3 de Auxil., c. 13, n. 15, et in lib. 1 de Scient. Dei, cap. 5, n. 9, et postea in 1 p. l. 3

de Attributis Dei positivis, cap. 4, n. 10 et seqq., ubi auctoritate et ratione confirmata est: propter novas autem impugnationes aliquid addere necessarium visum est. Animadvertimus autem sermonem esse de scientia visionis, seu rerum existentium, aut futurarum, formalissime ac præcise, ut talis scientia est. Nemo enim dubitat quin scientia Dei sit causa omnium actuum futurorum, quatenus boni sunt; sed quia illa scientia, quæ in se unica et simplicissima est, sub diversis rationibus spectatur a nobis, ideo dicimus, præcise consideratam, ut est scientia visionis et intuitionis rerum, non esse causam, sed supponere causalitatem, et intueri quod ab ipsa media voluntate, et omnipotentia sua, factum est, juxta illud Genes. 1 : *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona.* Ex quo non immerito argumentari possumus, quia illud verbum non potest nisi de scientia visionis intelligi, et verbum *fecerat* satis aperte indicat illam visionem supposuisse res jam factas, ac proinde, ut talis visio est, non fecisse illas, sed eas, per omnipotentiam a voluntate applicatam et per alium modum scientiæ vel artis directam jam factas, vidisse, et in eis, tanquam bonis, complacuisse. At vero scientia quæ supponit rem factam non est causa ejusdem, quatenus talis scientia ejus est : ergo nec scientia visionis est causa rerum factarum.

6. *Patres aiunt res non esse futuras, quia Deus scit, etc., ubi causalitas negatur.* — Secundo, probatur auctoritate Patrum, dicentium res non esse futuras, quia Deus scit illas esse futuras: hæc enim negatio in nullo proprio sensu potest esse vera, si scientia visionis est causa futurorum; quia, si est causa, est vera, imo et realis ac physica causa; sed per illam causalem locutionem nihil aliud significatur, nisi hujusmodi causalitas : ergo Patres negantes illam propositionem causalem, dictam plane causalitatem negant. Sunt autem illi Orig., Hieron., Justin., Chrys., Beda, Cyrill. et Damasc., quos dicto l. 1 de Auxil., c. 13, retuli, ex quibus solius Damasc. verba hic expendere visum est. Ille, in Dial. contra Manich., prope finem, sic inquit : *Deus, ea quæ voluntarie a nobis futura sunt, hoc est, ea quæ in potestate nostra sita sunt, minirum virtutem ac vitium præsciens, ea demum definit quæ in arbitrio nostro minime consistunt. Ac quidem vis Dei præsciens a nobis causam haudquaquam habet; at vero, ut ea quæ facturi sumus præsciat, a nobis proficiscitur. Nam si facturi non essemus, ne ipse quidem quod futurum non*

esset, prænosceret. Et quidem Dei præscientia vera atque inviolabilis est; verum ipsa haudquaquam causa est cur omnino fiat id, quod futurum est; quin potius, quia hoc vel illud facturi sumus, idcirco prænoscit Deus. Quod testimonium adeo est expressum et luculentum, ut nec declaratione indigeat, nec tergiversationibus subesse posse videatur. Solum adverte eleganter declarasse Damascenum, Deum non accipere scientiam a rebus futuris, seu suæ æternitati præsentibus, sed ex se habere vim præsciendi, et nihilominus, quod illa scientia terminetur ad hoc vel illud objectum, a nobis pendere, quatenus in nobis est ponere vel non ponere objectum, ad quod terminanda est illa præscientia, et ideo voluntas nostra causa est, quod hoc vel illud futurum sit : *At quod prænoscat Deus* (ut infra repetit), *id vere præscienti ipsius potentiæ adscribendum est.* Et in hoc sensu diserte negat scientiam Dei, qua prænoscit futura, esse causam cur omnino fiat id quod futurum est. Ubi particula *omnino* emphasisim habet, ad significandum scientiam Dei non esse causam determinantem talem eventum futurum, sed futuritionem ejus supponere. Et in eodem sensu subdit : *Quia hoc vel illud facturi sumus, ideo prænoscit illud Deus*, ubi causalis nota non dicit causam ex parte Dei, sed rationem vel conditionem, quæ supponi debet ex parte objecti.

7. *Eusebius plane vulgarem solutionem expellit.* — Similiter Eusebius, libro sexto de Præparat. Evangel., capite 9, ut declarat præscientiam Dei necessitatem actibus liberis non imponere, ita concludit : *Deus, cum uniuscujusque voluntatem prævideat, hunc perperam, illum recte acturum non ignorat. Non ergo præcognitio futurorum causa; nec enim illo pacto ad peccandum Deus quemquam impellit, aut movet, sed e contra. Dicam enim, etiamsi absurdum multis fortasse videatur, id quod futurum est, causa est ut Deus eventurum illud prævideat: non ergo ideo fit quia præscitur, sed quia futurum erat, præscitur.* In quibus verbis profecto non habet locum vulgaris expositio, quod illa particula causalis solum significet consecutionem, seu illationem unius ex alio: tum quia si in hoc sensu loqui voluisset Eusebius, profecto non timuisset ne sua sententia multis forsitan absurda videri possit; tum etiam quia immerito negasset priorem partem, scilicet, rem fieri quia præscitur: nam secundum illationem, certissimum est rem esse futuram, si præscita est. Item in illo sensu etiam in peccatis vere diceretur :

Petrus peccabit, quia Christus prædixit; utique secundum necessariam illationem, seu consecutionem. At hoc etiam Eusebius negat: loquitur ergo in proprietate causalis in aliquo sensu, et ideo, etiam ad probandum scientiam non esse causam, addit : *Non enim Deus quemquam ad peccandum movet aut impellit.* Et hunc modum concordandi præscientiam Dei cum libertate arbitrii, et declarandi quomodo Deus, licet præsciat peccatum futurum, non sit causa ejus, secuti sunt cæteri Patres, præsertim Hieronymus, dial. 3 contra Pelag., ubi contra Marcionem ait : *Non ideo peccavit Adam, quia Deus hoc facturum noverat, sed præscivit Deus, quasi Deus, quod erat propria voluntate facturum.* Et similiter dixit Leo Papa, serm. 16 de Passione Domini : *Non impias furentium manus immisit in se Dominus, sed admisit, nec præsciendo quod faciendum esset, coegit ut fieret.*

8. *D. Cyrillus explicat optime in proditore Juda.* — Tertio, ad locum Cyrilli supra allegatum addi potest alius, ubi de Juda ait : *Non ideo quia de illo scriptum est quod periturus esset, propterea eo nequitia processit, etc.; verum quoniam malignitate sua periturus omnino erat, idcirco id omnino futurum esse Scriptura prædixit, quam falsum quidquam dicere impossibile est. Deus enim ipse per Scripturam loquitur, etc.* Quod prosequitur, ostendens plane idem esse de præscientia Dei. Et quamvis ibi de peccatis loquatur, tamen, quia hoc fundat in ratione libertatis, scilicet, quia Deus, suo præjudicio ac præscientia, non determinat voluntatem liberam, sententia ejus in omnibus futuris locum habet, sicut illam tradiderat, lib. 9, c. 10. Et sic potest allegari quarto loco Gaudentius, tr. 3 in Exod. ad Neophit., ubi similiter ait : *Synagoga Judæorum quod erat crudeliter factura, prædictum est, quia prædictum est, non jussum. Nec ideo factum est, quia prædictum erat, sed ideo prædictum erat, quia erat futurum, ut præscientiam Deus in his, quæ per libertatem hominum futura erant, ostenderet.* In quo ultimo verbo declarat sententiam ad omnes actus liberos extendi, eandemque in divina præscientia locum habere.

9. *Augustinus explicat a simili ex homine præsciente futura, cujus præscientia non est causa rei futuræ: ergo.* — *Evasio.* — *Impugnatio ex Augustino.* — Quinto, eodem modo divinam præscientiam explicat Augustinus, lib. 3 de Lib. arb., cap. 4, ubi ait necessariam connexionem, quæ invenitur inter præscien-

tiam Dei et rem futuram, non provenire ex eo quod scientia Dei est: nam si ponamus hominem esse qui præscit futurum, eadem necessitate inferretur eventurum esse quod præscitum est, et inde, e converso, colligit quod, sicut præscientia hominis non induceret necessitatem contrariam libertati, ita nec illam inducit præscientia Dei. Qui discursus efficax non esset si scientia futurorum Dei esset causa futuritionis illorum; nam tunc non esset bona æquiparatio ad præscientiam hominis, quia hæc non esset causa futuri præcogniti, ut per se constat. Unde longe alia connexio esset inter effectum futurum et præscientiam Dei, quam inter eundem et præscientiam hominis; nam illa esset causalis, ut sic dicam, et non ista; et consequenter illa necessitas, qua sequitur futurum ex præscientia Dei, non esset ex illa præscientia, ut præscientia est, sed ut præscientia Dei est, quia non omnis præscientia habet causalem connexionem cum re futura, sed sola præscientia Dei, et ita ruit tota responsio et declaratio Augustini. Igitur sententia ejus est quod, sicut præscientia hominis non est causa futurorum, etiamsi illa præscire ponatur, ita nec præscientia Dei, ut est scientia visionis futurorum, est causa illorum. Unde concludit: *Sicut itaque non sibi adversantur hæc duo, ut tu præscientia tua noveris quod alius sua voluntate facturum est, ita Deus, neminem ad peccatum cogens, prævidet tamen eos qui propria voluntate peccabunt.* Et infra subinfert: *Hinc ergo jam intellige qua justitia Deus peccata puniat, quia quæ novit futura non facit.* Dicit fortasse aliquis id esse speciale in peccatis, quia Deus illa non facit neque per scientiam visionis, neque per aliam, neque per voluntatem. Sed contra hoc est, quod prior discursus Augustini generalis est ad omnes actus liberos futuros, tam bonos quam malos, et ideo licet in malis ponat exemplum, non ideo coaretat sententiam. Eo vel maxime quod statim argumentatur ab actibus bonis ad malos, quia Deus dat præmium bonis actibus, etiamsi præsciat illos; ergo etiam dabit supplicium pro malis, licet illos præsciat; supponens profecto ex vi præscientiæ futurorum non magis facere Deum bonos actus quam malos, licet per voluntatem et alias virtutes seu attributa sua efficiat bonos actus et non malos, ut mali sunt. Unde addo, ex vi discursus Augustini, Deum, præsciendo actum malum futurum, non magis efficere illum per ipsam præscientiam quoad actum materiale, quam quoad formalita-

tem peccati, quia etiam ad materiale actum non cogit præscientia nec inducit, sed illum supponit, et quasi extrinsece ad eum comparatur, sicut visio vel scientia hominis ad rem visam vel scitam: tum quia non aliter videt Deus malitiam peccati, quam videndo actionem ipsam cum objecto et modo, ac circumstantiis, quibus fit; nam inde videt malitiam resultare, et ideo intuetur: tum etiam quia alias non satis responderet dicentibus Deum, præsciendo peccatum, cogere ad illud; quia illi de actionibus ipsis loquebantur, et in eis ponebant necessitatem a præscientia provenientem, quam non aliter Augustinus excludit, nisi negando præscientiam esse causam actionis.

10. *Magis explicatur, et probatur ex D. Augustino.*—Atque similem doctrinam habet Augustinus lib. 3 de Civit., c. 10, ubi prius in generali loquitur, dicens *non propterea nihil esse in nostra voluntate, quia Deus præscivit quid futurum esset in nostra voluntate,* et postea subdit: *Nec enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum esse præscivit.* Ubi certe non solum de peccato pro formali, sed etiam de actione peccati loquitur: nam si de ipsa actione dici posset: Ideo Petrus negavit Christum, quia Christus id prædixit vel præscivit, consequens profecto esset, ut de peccato idem dici posset, cum talis actio hic et nunc libere facta non possit a malitia separari. Præter rationem factam, quod aliter non satisfaceret Augustinus difficultati, accedit quod idem sentit de voluntate non peccandi, cum adjungit: Etiamsi Deus præscierit hominem esse peccaturum, nihilominus si ipse nolit, non peccat, *sed si peccare noluerit (inquit), etiam hoc ille præscivit,* plane sentiens hoc etiam non fieri ex vi præscientiæ, sed supponi futurum, ut præsciatur, juxta regulam ejusdem Augustini libro 4 Genes. ad litter. cap. 32: *Neque enim cognitio fieri potest nisi cognoscenda præcedant.* Quæ regula, ut universalis sit, non de antecessione objecti secundum actualem existentiam, sed secundum veritatem et secundum esse objectivum intelligenda est. Et non in eo fundatur quod cognitio a rebus sumitur, quia hoc in solis hominibus verum habet, sed quia cognitio conformatur rei cognitæ, ut vera sit, unde supponit in illa objectivam veritatem.

11. *Anselmus probat quia præscientia futurorum non est suppositio antecedens futurum, ut futurum.*—Sexto, addimus Anselmum, qui toto libro de Concord. hoc præcipuum jacet

fundamentum concordiæ, præscientiæ, prædestinationis et gratiæ cum libero arbitrio, quod præscientia futurorum non est suppositio antecedens futurum, ut futurum est, sed consequens illud. Declarat autem quid intelligat per antecedentem suppositionem, dicens *esse illam quæ facit rem futuram;* ergo, ex sententia Anselmi, præscientia Dei non facit rem esse futuram, alioqui esset suppositio antecedens, quod ipse negat: ergo talis scientia non est causa futuri, ut futurum est: solum enim esse posset causa in genere efficientis, utique faciendo ut sit futurum: unde in actibus liberis futuris a Deo præscitis, ait solum esse necessitatem illam *quam ipsa voluntatis libertas facit;* unde concludit: *Hæc omnia Deus, qui scit omnem veritatem, et non nisi veritatem scivit, sicut sunt spontanea vel necessaria videt, et sicut videt ita sunt;* et infra: *Quamvis necesse sit fieri quæ præsciuntur, quædam tamen præscita (scilicet futura libera) non eveniunt ea necessitate quæ præcedit rem et facit.* In quibus verbis et in toto discursu illius operis hoc agit, ut a scientia visionis causalitatem rei futuræ excludat, sed ad illam supponi doceat, tanquam veritatem, quæ non aliunde habet necessitatem, quam ex eo quod futura esse supponitur. Atque eodem modo hanc præscientiam declarat Beda in lib. Var. Quæst., q. 13, ubi utitur exemplo scientiæ, seu visionis hominis, quo usus est Augustinus: *Nam sicut homo, ait, videndo hominem jacentem, non facit illum jacere, ita nec Deus, præsciendo hominem operaturum, facit illum sic operari:* ergo sicut visio hominis non est causa effectus quem videt, ita nec ista scientia intuitiva est causa, ex horum Patrum sententia.

12. *Boetius in nostra est sententia, minime vero in opposita.*—Ultimo, quia non defuit theologus qui ausus fuerit dicere Boetium contrariam sententiam expresse docuisse, contrarium verissimum esse paulo diligentius ostendam. Ille igitur, l. 5 de Consolat., prosa 3, cum argumentum proposuisset ex præscientia futurorum contra libertatem, subjungit: *Neque enim illam probo rationem, qua se quidem credunt hunc quæstionis nodum posse dissolvere. Aiunt enim non ideo quid esse eventurum, quoniam id providentia divina futurum esse prospexit, sed e contrario potius, quoniam quid futurum est, id divinam providentiam latere non posse.* Deinde vero in tota illa prosa contra dictam responsionem argumentatur. Postea vero in prosa quarta ita res-

pondet in persona Philosophi: *Quæro cur illam solventium rationem minus efficacem putes, quæ quia præscientiam non esse futuri causam necessitatis existimat, non impediri præscii arbitrii libertatem putat?* Postea vero rationem illam declarando et defendendo, ad hoc imprimis ita colligit: *Et enim, positionis gratia, ut quid consequatur advertas, statuamus nullam esse præscientiam; num quæ ex arbitrio eveniunt, ad necessitatem coguntur?* In qua positione aperte supponit futurum non esse a præscientia, tanquam a causa, alias positio secum pugnaret, nihilque ad rem declarandam deserviret: quia vero non est causa, recte infert: *Statuamus iterum esse, sed nihil rebus necessitatis injungere: manebit, ut opinor, eadem voluntatis integra atque absoluta libertas.* Deinde quia ipse Boetius, quasi argumentando, vel subterfugiendo, dixerat in prosa 3 quod, licet præscientia non sit causa, inferret necessitatem, pergit philosophus sic urgendo: *Sed præscientia, inquires, tametsi futuris necessitas non est, signum tamen est ea necessario esse eventura;* contra quod replicat, quia *hoc modo, etiamsi præcognitio non fuisset, necessarios futurorum exitus esse constaret. Omne enim signum, quod sit, ostendit, non vero efficit quod designat.* Unde in toto discursu, ad salvandam contingentiam futurorum, supponit præscientiam non esse causam eventuum eorum, sed solum signum seu notitiam.

13. *Boetii mens amplius patebit.*—*Rebus omnibus modum constituere, non est causare res, sed a se scientiam rerum habere.*—Postea vero prosequitur declarando *quomodo earum rerum quæ necessarios exitus non habent, possit esse certa prænotio;* et in summa in hoc rationem constituit quod *omne quod cognoscitur, non secundum sui vim, sed secundum potius cognoscendum comprehenditur facultatem.* Quod principium optimo discursu declarat tota illa prosa 4 et 5, et deinde in 6 ascendit ad divinam æternitatem, ut inde colligat Deum omnia prænoscere modo suo et juxta suam vim et naturam, non secundum ordinem rerum cognitarum, ac proinde futura quasi jam gerantur in simili cognitione considerat. Qui sane discursus optimus est, et, si attente consideretur, non minus ad futura conditionata quam ad absoluta applicari potest. Deinde vero revertitur ad concludendum quomodo præscientia non lædat libertatem, quia sicut non causat, ita neque immutat quæ videt. Sumitque argumentum ex nostra cognitione, dicens: